

DUES POSSIBLES MONEDES MUNICIPALS DE PLOM DE VALLS

FERMÍ ROIG FERRÉ

RESUM

Descripció i justificació amb exemples gràfics de dos possibles senyals medievals de plom de Valls. Serien els primers documents monetaris de Valls amb una iconografia que es repetirà en el llaütó posterior.

ABSTRACT

Description and justification with graphic examples of two possible medieval lead “senyals” of Valls. They would be the first monetary documents of Valls with iconography that will be repeated in the later brass.

Paraules clau: Valls, numismàtica, món medieval, moneda local, senyal, ploms monetaris.

Keywords: *Valls, numismatics, medieval world, local currency, senyal, monetary leads.*

Valls és una ciutat que per la importància demogràfica que té en el període d'apogeu de la moneda local ha presentat sempre dificultats d'interpretació. A la Catalunya sobirana, des de la Baixa Edat Mitjana i fins a la derrota i consegüent ocupació de la Guerra de Successió, es permetien emissions descentralitzades de moneda municipal. En aquests segles, Valls era una vila prou important com per poder aprofitar-se d'aquest privilegi. Malauradament, les emissions de moneda vallenca que han arribat a nosaltres són molt minses.

Les primeres monedes locals publicades¹ són en realitat gitons italians amb l'escut faixat, aliens als fets que ens ocupen, encara que, paradoxalment, en part varen ser trobats a Valls mateix. En canvi, altres peces de llaütó considerades inicialment com a pellofes eclesiàstiques han acabat sent verificades com a monedes locals. La dificultat de l'atribució augmenta, i es fa més complexa, si

1. CRUSAFONT 2009, 637.

tenim en compte l'escassetat d'exemplars conservats, que no arriben a la mitja dotzena, incloent tres tipus diferents i un parell de contramarques.

La documentació estudiada per Xavier Sanahuja ens aporta dades concretes sobre les emissions:

El 1468 Valls ja disposava de moneda pròpia. La vila va fer circular senyals propis com ho feien la Selva i Reus. Aquests senyals apareixen documentats dos anys més tard, quan les falsificacions comencen a circular per altres viles. El 1470 se'n fa esment a les Actes municipals de Reus. Els falsificadors havien fet que els senyors jurats s'afanyessin a demanar parer per evitar mals majors. Es proposa que cada ciutat emissora disposi dels senyals de les altres. Valls, Reus, i la Selva han de trametre senyals autèntics a Tarragona per repartir per les viles on circulen les falses².

El 1519 tenim ja un document on els preveres demanen a la vila de Valls que els deixi 10 o 12 lliures de "cosenyals" que havia fet dies passats³. Evidentment aquesta emissió ha de ser nova, diferent a la que tenim documentada per problemes amb les falsificacions feia 50 anys.

Tenim per tant, dues emissions de senyals documentades anteriors al primer quart del segle XVI. Ara bé, la manca de molts períodes en la documentació municipal val·lenca dels segles XVI i XVII ens deixa uns buits en els quals és molt possible que la ciutat optés per tornar a emetre moneda. Així, segons argumenta Xavier Sanahuja, a finals del XVI i a principis del XVII és quan es van probablement emetre els senyals incusos de llautó de Valls que coneixem.

Si utilitzem l'argument que les monedes o senyals de plom són anteriors al llautó, tenim les primeres monedes municipals de Valls. És el raonament utilitzat en l'ordenació cronològica de les monedes de Montblanc i Prades. I també en el cas de Bellpuig, on es coneixen dues peces inicials en plom, amb una gran similitud amb les de Valls per la simbologia (fig. 1): la CG-3662a⁴ que duu la

2. SANAHUJA 2005, 83-84, i doc. 9. 1470, 23 de març. "Los senyors de jurats proposaren en dit consel com eren estats a Tarrecona e que mossel official, per lo molt abús ques fa de les monedes falses o senyals, que en dit mossel official haurie pensat que demà, que serà disapte, vol (que) devant ell sien alguns de La Selva, alguns de Valls, e altres de Reus, e que dit mossel official és de parer que cada huna d'aquestes viles port o trameta a Tarrecona III sous dels senyals verda-ders e que quiscuna vila tengue dels senyals dels altres lochs que sien verdadés, e que sien elegits II homens per vehedors, e que los que seran falsos que sien tayllats" (ACBC, Fons municipal de Reus, Actes municipals, 1466-1485).

3. SANAHUJA 2005, 220 i doc. 7. 1519, 1 de novembre. "Més fonch per dits jurats proposat com los preveres de la comunitat de ací demanen que la vila los dexàs deu o dotze liures de aquells cosenyals qui en dies passats avie fets la vila, que ells donarien tota aquella seguratat que la vila volrà en tornar-lo tota ora que la vila volrà" (ACAC, Fons municipal de Valls, Consells, 1502-20, fol. 287).

4. CRUSAFONT 2009, 594.

creu de tern, exactament com la peça de Valls que presentaré a continuació; i la segona, la CG-3662⁵ que mostra l'escut del triple card dels Cardona, i que després es continuarà en les emissions de la moneda de llautó. Amb aquesta base, ens podem arriscar a fer una cronologia plausible sobre les emissions de la moneda val·lenca. Inicialment fabricades en plom per passar després al llautó.

Ara hem pogut documentar dues peces de plom procedents d'una col·lecció particular que són un revulsiu per a la investigació. Les peces en qüestió foren recollides juntes als anys 70 al terme de Valls i guardades com a ploms medievals. Observats amb detenció, els ploms podrien ser els primers senyals medievals de Valls, o de principis del segle XVI.

Els arguments per justificar-ho són la gran similitud de l'Agnus Dei que apareix en el senyal de llautó i en el possible senyal de plom, a més a més dels elements decoratius de la peça. Tot i la dificultat de lectura ja que el plom ha estat contramarcats. La semblança en la posició que ocupa i el tamany de l'Agnus Dei amb la peça CG-3890 que publica Crusafont en el Catàleg General és rellevant. També ho és amb la variant CG-3890a . Aquesta variant ha estat publicada recentment en més bon estat per Xavier Sanahuja⁶. I és la que reproduïm (fig. 2).

Per valorar la proposta ens caldrà l'aparició de nous exemplars que ens la confirmin.

El primer plom du l'empremta de la creu de tern, símbol de la moneda catalana, i una llegenda parcialment visible al voltant. La segona peça du com a figura principal l'Agnus Dei, que és una figura que després reapareixerà en les emissions de moneda de llautó posteriors. Els arguments per justificar la naturalesa monetària dels ploms es basen en aquests dos símbols: la creu de tern i l'Agnus Dei.

Catàleg

Plom 1. Possible senyal de plom amb creu de tern que talla la llegenda (fig. 3).

Anvers: Orla de punts que encercla una creu de tern, on es distingeixen unes lletres de la llegenda. La llegenda ha estat bastant malmesa per les contramarcas del revers. Hipotèticament podria ser seguint el rellogte: VA ( ) / ( ) / ILA / (1511). Esmento la possibilitat de data, que no és nítida, a l'espera d'una nova peça que ho confirmi o rebutgi

Revers: llis amb dues contramarcas: estrella de nou puntes i fulla dentada que és coincident amb el plom 2.

Diàmetre: 17 mm; Pes: 4,07 gr

5. CRUSAFONT 2009, 594.

6. SANAHUJA 2018, 176.

Plom 2. Possible senyal de plom de l'Agnus Dei (fig. 4).

Anvers: Orla de punts que encercla l'Agnus Dei a dreta i un possible escut de Valls a l'esquerra.

La part inferior és una V invertida, que va ser definida per Xavier Sanahuja com un ornament en forma d'angle al presentar la moneda 3890 VAR, il·lustrada a l'article.

Revers: Revers llis amb tres contramarques: creu, palma i fulla. La fulla dentada és coincident amb el plom 1.

Diàmetre: 18 mm; Pes: 3,48 gr

BIBLIOGRAFIA

- CRUSAFONT, M. (2009): *Catàleg general de la moneda catalana, Països Catalans i Corona Catalano-Aragonesa (s. V aC- s. XX dC)*, Barcelona, Societat Catalana d'Estudis Numismàtics.
- SANAHUJA, X. (2005): *La moneda municipal a Reus i al seu entorn (s. XV-XVIII)*, Centre de Lectura, Reus.
- SANAHUJA, X. (2018): "Monedes catalanes locals inèdites", *Acta Numismàtica*, 48, 171-176.

Figura 1. Senyal de plom de Bellpuig CG-3662a. Ø=16 mm (x3).

Figura 2. Senyal de llautó de Valls CG-3890a. Ø=16 mm (x3).

Figura 3. Senyal de plom de Valls núm. 1. Ø=17 mm (x3).

Figura 4. Senyal de plom de Valls núm. 2. Ø=18 mm (x3).